www.pomocprawna.oic.lublin.pl
www.powiat.chelm.pl
www.oic.lublin.pl

poradnik przygotowany w ramach zadania publicznego realizowanego w formie powierzenia zadania przez Zarząd Powiatu Chełmskiego

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
www.ms.gov.pl

30 LAT

OIC POLAND

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland" w Lublinie

Publikacja bezpłatna.

E-Poradnik przygotowany w ramach umowy nr nr 60.2019 z dnia 31.12.2019r. zawartej z POWIATEM CHEŁMSKIM POD TYTYŁEM Prowadzenie punktu udzielania nieodpłatnej pomocy oraz edukacji prawnej na terenie powiatu chełmskiego w roku 2020

Realizator Zadania i Wydawca :

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland" z siedzibą w Lublinie

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

tel.: (81) 710-46-30

fax: (81) 746-13-24

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

http://www.oic.lublin.pl

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland" w Lublinie

Praca zbiorowa

Autorzy:

Zofia Ignatiuk-Kuźma – Radca Prawny

Rafał Kuźma – Radca Prawny

Lublin, LISTOPAD/GRUDZIEŃ 2020

Spis treści

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, edukacja prawna 3
2. Darmowa pomoc prawna podczas epidemii koronawirusa 6
3. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu a odrębna własność lokalu 7
4. Rodzicielstwo zastępcze - rodzaje i procedura 9
5. Sprzedaż nieruchomości uzyskanej w darowiźnie lub odziedziczonej 12
6. Środki karne w polskim prawie karnym 15
7. Świadectwo pracy 26
8. Dziedziczenie emerytury i składek 28
9. Bójka a pobicie 31
10. Alimenty na rzecz małżonka 34
11. Renta rodzinna, dodatek pielęgnacyjny, dodatek dla sierot zupełnych 38
12. Sądownictwo polubowne/arbitraż 41

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, edukacja prawna

Nieodpłatna pomoc prawna i edukacja prawna świadczona jest zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Miejsca świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
Poniedziałek	8:00-12:00	Urząd Gminy Sawin, ul. Chutecka 12, 22-107 Sawin;
Wtorek	09:30-13:30	Urząd Gminy Ruda-Huta, ul. Niepodległości 44, 22-110 Ruda-Huta;
Środa	8:00-12:00	Urząd Gminy Kamień, ul. Diamentowa 15, 22-113 Kamień;
Czwartek	08:30-12:30	Urząd Gminy Białopole, ul. Chełmska 1, 22-135 Białopole;
Piątek	7:30-11:30	Urząd Gminy Żmudź, ul. Kasztanowa 22, 22-114 Żmudź

Zapisy na wizyty:

Termin wizyty ustalany jest telefonicznie pod nr **82/562-75-07**

Na jaką pomoc możemy liczyć?

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- ✓ poinformowanie o obowiązującym stanie prawnym
- ✓ oraz o przysługujących prawach i obowiązkach, w tym
- ✓ w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądowoadministracyjnym,
- ✓ wskazanie sposobu rozwiązania problemu prawnego,
- ✓ przygotowanie projektu pisma w tych sprawach, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym
- ✓ się postępowaniu sądowoadministracyjnym,
- ✓ sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w różnych rodzajach postępowań,
- ✓ nieodpłatną mediację

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw związanych:

- ✓ z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności.

Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje:

- ✓ działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zmierzające do podniesienia świadomości tej osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach oraz wsparcia w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzenie wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i pomoc w jego realizacji. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych i porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego
- ✓ nieodpłatną mediację

Nieodpłatna mediacja obejmuje

- ✓ poinformowanie osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji oraz korzyściach z tego wynikających
- ✓ przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji
- ✓ przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej
- ✓ przeprowadzenie mediacji
- ✓ udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem

Nieodpłatna mediacja ***nie obejmuje*** spraw, w których:

- ✓ sąd lub inny organ wydały postanowienie o skierowaniu sprawy do mediacji lub postępowania mediacyjnego;
- ✓ zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w relacji stron występuje przemoc.

Kto może skorzystać?

Z porad może skorzystać każda osoba, której nie stać na odpłatne porady i która złoży stosowne oświadczenie.

Nieodpłatna pomoc prawna od dnia 16 maja 2020 r. obejmuje także sprawy związane z prowadzeniem działalności gospodarczej przez osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą – niezatrudniające innych osób w ciągu ostatniego roku.

Inne informacje

Porady co do zasady udzielane są podczas osobistej wizyty w punkcie porad. W sposób szczególny z nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego skorzystać mogą kobiety w ciąży, które z porad prawnych skorzystać mogą poza kolejnością.

Osobom ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, które nie mogą stawić się w punkcie osobiście, oraz osobom doświadczającym trudności w komunikowaniu się, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się - udzielanie nieodpłatnej

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

pomocy prawnej, może odbywać się poza punktem albo za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość, tj. w miejscu zamieszkania, przez telefon, po umówieniu terminu wizyty wskazując preferowany sposób udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej czy obywatelskiej.

Edukacja prawna

Edukacja prawna jest procesem ustawicznym, prowadzonym wobec obywateli w każdym wieku. Edukacja młodzieży szkolnej obejmuje wiedzę na temat podstawowych praw oraz obowiązków, funkcjonowania profilaktyki i zwalczania przestępstw a także funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Ma ona na celu zapobieganie wykluczeniu prawnemu w dorosłym życiu oraz uwrażliwieniu na potrzebę zachowania porządku prawnego.

Szczególną wartość w edukacji prawnej mają metody aktywizujące oraz zajęcia praktyczne poruszające zagadnienia prawne. Pozwalają one uczniom skonfrontować ich dotychczasowe doświadczenie i poglądy z uniwersalnymi wartościami oraz literą prawa. To wyposaża ich w wiedzę i kształtuje umiejętność rozwiązywania problemów.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

2. Darmowa pomoc prawna podczas epidemii koronawirusa

W związku z zaleceniami Ministerstwa Sprawiedliwości oraz koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa wykonawcom i osobom korzystającym z usług określonych w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 294 ze zm.), **do odwołania zawieszone zostało udzielanie porad osobistych w punktach nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. W związku z powyższym istnieje możliwość uzyskania porad na odległość przez telefon lub za pomocą innych środków porozumiewania (np.e-mail).**

W razie potrzeby udzielenia porady za pomocą środków porozumiewania się na odległość, osoba potrzebująca pomocy przed jej udzieleniem składa za pośrednictwem e-maila *npp.powiatchelm@gmail.com* uzupełniony i podpisany wniosek (*znajdujący się na stronie www.powiat.chelm*.pl *www.pomocprawna.oic.lublin.pl)* o uzyskanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość, zawierający oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej (art. 4 ust. 2 ustawy nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej). Skan lub zdjęcie podpisanego wniosku wraz z oświadczeniem należy przesłać do Starostwa Powiatowego w Chełmie pocztą elektroniczną, a następnie oczekiwać na wyznaczenie terminu porady.

W wyjątkowej sytuacji uzasadnionej brakiem dostępu do Internetu osoba potrzebująca nieodpłatnej pomocy prawnej lub porady obywatelskiej może złożyć wniosek o uzyskanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego wraz z oświadczeniem - ustnie przez telefon (potrzeba sporządzenia notatki służbowej zawierającej Imię, Nazwisko, adres, numer PESEL, datę złożenia oświadczenia oraz przyczynę odstąpienia od pisemnej formy oświadczenia)

Pismo wraz z oświadczeniem można też sporządzić własnoręcznie według wzoru i przekazać do urzędu inną dostępną drogą.

Po otrzymaniu zgłoszenia pracownicy Starostwa Powiatowego w Chełmie ustalą możliwy termin i formę porady prawnej.

Niezbędne informacje w zakresie organizacji udzielania porad na odległość otrzymają Państwo pod numerem telefonu **82/562-75-07** lub **508 247 177** oraz zostaną zamieszczone na stronie internetowej www.powiat.chelm.pl oraz www.pomocprawna.oic.lublin.pl.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

3. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu a odrębna własność lokalu

Pojęcie spółdzielczego własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego:

Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego - to ograniczone prawo rzeczowe uregulowane przez Ustawę z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych. Posiadanie go oznacza prawo do korzystania z lokalu oraz rozporządzania nim. Jednak faktycznym właścicielem mieszkania jest spółdzielnia mieszkaniowa. Osobie, która posiada spółdzielcze prawo do lokalu przysługują m.in. dwa uprawnienia: prawo do korzystania z lokalu oraz prawo do rozporządzania swoim prawem, w tym możliwość wynajęcia albo oddania do bezpłatnego korzystania z lokalu zgodnie z jego przeznaczeniem. Do korzystania z tych uprawnień nie jest potrzebna zgoda spółdzielni. Natomiast jeśli chcemy zmienić przeznaczenie lokalu mieszkalnego na lokal użytkowy (na przykład salon kosmetyczny), osoba dysponująca takim lokalem, musi uzyskać takie przyzwolenie. Prawo korzystania z części wspólnych budynku ustala spółdzielnia mieszkaniowa.

Spółdzielcze własnościowe prawo do mieszkania można sprzedać, darować, zapisać w testamencie lub obciążyć hipoteką. W przypadku upadłości lub likwidacji spółdzielni, spółdzielcze prawo własnościowe przekształca się w odrębne prawo własności.

Pojęcie odrębnej własności loklalu:

Odrębna własność lokalu - Odrębna własność lokalu to prawo własności. Jej ustanowienie, prawa I obowiązki właścicieli lokali oraz zarząd nieruchomością wspólną regulują przepisy Ustawy o własności z dnia 24 czerwca 1994 o własności lokali. Właścicielowi lokalu przysługuje udział w nieruchomości wspólnej jako prawo związane z własnością lokali. Odrębna własność do lokalu mieszkaniowego oznacza, że dany lokal stanowi przedmiot własności, odrębny od gruntu oraz budynku, w którym się znajduje.

Każdy lokal, stanowiący odrębną własność, posiada księgę wieczystą, prowadzoną przez właściwy wydział ksiąg wieczystych przez sąd rejonowy.

Róznice pomiedzy spółodzielczym własnościowym prawem do lokalu a prawem własności lokalu:

1.Spłódzielcze własnościowe prawo do lokalu - właścicielem lokalu jest spółdzielnia mieszkaniowa.

Odrębna własność lokalu - " MY" jesteśmy rzeczywistymi właścicielami mieszkania.

2.Spódzielcze własnościowe prawo do lokalu - nie ma obowiązku zakładania księgi wieczystej.

Odrębna własność lokalu - księga wieczysta musi być prowadzona,

3.Spódzielcze własnościowe prawo do lokalu - wymagana jest zgoda spółdzielni,

Odrębna własność lokalu - właciciel może samodzielnie dysponować lokalem.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Podobieństwa między prawem lokatorskim a odrębną własnością lokalu

1. w obu prawach dochodzi do zawarcia umowy pomiędzy spółdzielnią a osobą zaiteresowaną nabyciem lokalu mieszkalnego,

2. w obu prawach jest obowiązek wniesienia wkładu mieszkaniowego,

3. oba prawa zapewniają nienaruszalność miru domowego, określają zasady korzystania z lokalu mieszkaniowego i pomieszczeń ogólnodostępnych dla lokatorów.

Czy jest możliwe przekształcenie prawa spółdzielczego w prawo własności?

Przekształcenie spółdzielczego prawa do lokalu w prawo odrębnej własności odbywa się zgodnie z Art. 17 Ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 845).

Jak przekształcić spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu w odrębną własność?

Na pisemne żądanie członka lub osoby niebędącej członkiem spółdzielni, spółdzielnia jest zobligowana zawrzeć umowę przeniesienia własności lokalu po spełnieniu przez niego określonych warunków:

- grunt pod nieruchomością musi mieć uregulowaną sytuację prawną, nie może być np. obciążony roszczeniami poprzednich właścicieli działki,

- lokal, który chcemy przekształcić nie może zalegać z opłatami za czynsz,

- nabywca lokalu musi spłacić kredyty, które spółdzielnia zaciągnęła na sfinansowanie budowy danego lokalu wraz z odsetkami.

Spółdzielnia mieszkaniowa ma 6 miesięcy od złożenia wniosku, na zawarcie umowy o przekształcenie spółdzielczego prawa do lokalu w prawo odrębnej własności.

Umowa przekształcenia prawa do lokalu w odrębnej własności sporządzana jest przez notariusza. Od 31.07.2007r. nie ustanawia się już spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. Można je jedynie nabyć.

Czy warto przekształcić spółdzielcze prawo własnościowe w prawo odrębnej własności?

Zaletą przekształcenia spółdzielczego prawa do lokalu w prawo odrębnej własności jest to, że właściciel lokalu ma pełne prawo do władania lokalem i staje się on jego rzeczywistym właścicielem. Wadą takiego przekształcenia jest to, że właściciel musi samodzielnie odprowadzać podatek od nieruchomości.

Autor: Zofia Ignatiuk-Kuźma – Radca Prawny

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

4. Rodzicielstwo zastępcze - rodzaje i procedura

Rodzicielstwo zastępcze a adpocja

Wskazać należy, że rodzicielstwo zastępcze to nie adopcja.Rodzicielstwo zastępcze jest jest czasową formą pomocy dziecku, a bardzo często także jego rodzinie biologicznej, która znalazła się w kryzysowej sytuacji. Rodzice muszą liczyć się z tym, że dziecko nie jest im przyznane raz na zawsze i że może ono wrócić do swojej prawdziwej rodziny, jeśli uda jej się pokonać życiowy kryzys.

Natomiast, termin „**adopcja**" jest równoznaczny z określeniem **„przysposobienie".** Przez przysposobienie należy rozumieć powstały z woli osób zainteresowanych taki stosunek prawny, jaki istnieje pomiędzy rodzicami a dzieckiem. Jest to, więc stosunek rodzicielski, w ramach, którego powstają między przysposabiającym a przysposobionym wszelkie obowiązki i prawa właściwe dla naturalnego stosunku rodzicielskiego. Wiąże się z tym stan cywilny polegający na pochodzeniu jednej osoby od drugiej, władza rodzicielska, obowiązek alimentacyjny. Przysposobienie jest, więc formą prawną, która w sposób sztuczny stwarza pokrewieństwo i to pokrewieństwo najbliższe.

Rodzaje rodzin zastepczych

Rodziny zastępcze dzielą się na:

1. spokrewnione z dzieckiem

2. niespokrewnione z dzieckiem

3. zawodowe niespokrewnione z dzieckiem - wśród zawodowych rodzin zastępczych wyróżnia się natomiast:

a). wielodzietne

b).specjalistyczne

c).charakterze pogotowia rodzinnego.

Kto może zostać rodziną zastepczą?

Osoby, które chcą zostać rodziną zastepczą powinny spełniać nastepujace warunki:

1. dają rękojmię należytego wykonywania zadań rodziny zastępczej;

2. mają stałe miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

3. korzystają z pełni praw cywilnych i obywatelskich;

4. nie są lub nie były pozbawione władzy rodzicielskiej, nie są ograniczeni we władzy rodzicielskiej ani też władza rodzicielska nie została im zawieszona;

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

5. wywiązują się z obowiązku łożenia na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby, gdy ciąży na nich taki obowiązek z mocy prawa lub orzeczenia sądu;

6. nie są chore na chorobę uniemożliwiającą właściwą opiekę nad dzieckiem, co zostało stwierdzone zaświadczeniem lekarskim;

7. mają odpowiednie warunki mieszkaniowe oraz stałe źródło utrzymania;

8. uzyskały pozytywną opinię ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania.

Wyżej wskazane warunki wymagane są zarówno w odniesieniu do kandydatów spokrewnionych z dzieckiem, jak i z nim niespokrewnionych.

Jak założyć rodzinę zastępczą?

Osoba która chce stworzyć rodzinę zastępczą powinna zgłosić się do najbliższego ośrodka adopcyjnego lub centrum pomocy rodzinie - w tych instytucjach uzyska szczegółowe informacje o warunkach, jakie trzeba spełnić do pełnienia funkcji rodziny zastepczej.

Jakie dokumenty są potrzebne, by założyć rodzinę zastępczą?

Konieczne jest odbycie szkolenia dla rodzin zastepczych oraz przedożenie następujących dokumentów:

- zaświadczenia lekarskiego o braku przeciwwskazań do sprawowania opieki nad dzieckiem;

- zaświadczenia o zatrudnieniu i wysokości dochodów (w przypadku prowadzenia własnej działolności gospodarczej należy załączyć zaświadczenie z rejestru sądowego i PIT za ostatni rok);

- własnoręcznie napisane oświadczenie o niekaralności.

Następnie po załatwieniu ww. formalności i uzyskaniu pozytywnej opinii ośrodka adopcyjnego należy wystąpić do sądu z wnioskiem o ustanowienie kandydata rodziną zastępczą dla wybranego dziecka (w przygotowaniu stosownego wniosku pomoże właściwy ośrodek).

Przedmiotowy wniosek składa sie do Sądu Rejonowego (Wydział Rodzinny i Nieletnich) właściwego ze wzgledu na miejsce zamieszkania dziecka.

Pomoc finansowa dla rodzin zastępczych

Rodzina zastępcza otrzymuje pomoc finansową. Jej wysokość zależy od wieku dziecka i jego stanu zdrowia. Podstawę obliczenia dofinansowania stanowi kwota 1647 zł.

Rodzina spokrewniona z dzieckiem otrzymuje świadczenie w wysokości :

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

- 60 proc. tej kwoty (988,20 zł), gdy dziecko nie ukończyło 7 lat (80 proc. – 1317,60 zł – gdy jest niepełnosprawne);
- 40 proc. tej kwoty (658,80 zł), gdy dziecko jest w wieku od 7 do 18 lat (60 proc. gdy jest niepełnosprawne).

Natomiast rodzina niespokrewniona dostaje 100 proc. podstawy (czyli kwotę 1647 zł) na każde dziecko.

Autor: Zofia Ignatiuk-Kuźma – Radca Prawny

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

5. Sprzedaż nieruchomości uzyskanej w darowiźnie lub odziedziczonej

Sprzedaż odziedziczonej nieruchomości:

Część osób decyduje się na sprzedaż odziedziczonej nieruchomości. W takiej sytuacji rozważa się, czy istnieje sposób na uniknięcie płacenia podatku dochodowego od sprzedaży nieruchomości.

Podatek dochodowy a sprzedaż nieruchomości:

Od dochodu uzyskanego ze sprzedaży nieruchomości trzeba zapłacić podatek dochodowy. Podatek wynosi 19% osiągniętego dochodu. Ustala się go w ten sposób, że od uzyskanego ze sprzedaży nieruchomości przychodu (ceny) odejmuje się koszty poniesione w związku ze sprzedażą (np. opłaty notarialne) oraz koszty uzyskania przychodu. Kosztami uzyskania przychodu są np. udokumentowane koszty nabycia nieruchomości, koszty związane z wybudowaniem budynku. Jeśli więc ktoś sprzedaje nieruchomość za cenę równą lub niższą cenie, za jaką sam ją kupił, to podatku dochodowego nie zapłaci - bo nie będzie dochodu do opodatkowania (nie "zarobi" na transakcji).

Co jeśli sprzedawana jest nieruchomość nabyta w drodze spadku (czyli w praktyce nabyta "za darmo")? Spadkobierca nie kupił ani nie wybudował nieruchomości, nie ma więc kosztów, które mógłby odliczyć od przychodu. Może od przychodu odliczyć tylko (na zasadach określonych w ustawie) zapłacony podatek od spadku oraz koszty związane ze sprzedażą (np. opłaty notarialne). Ma jednak szanse na uniknięcie podatku.

Sprzedaż po 5 latach bez podatku:

Żeby uniknąć płacenia podatku dochodowego po tym, jak nastąpiła sprzedaż odziedziczonej nieruchomości, muszą zostać łącznie spełnione następujące warunki:

1) sprzedaż nieruchomości nastąpiła po upływie pięciu lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło jej nabycie lub wybudowanie przez spadkodawcę;
2) sprzedaż nie nastąpiła w wykonaniu działalności gospodarczej.

Wynika to z art. 10 ust. 1 pkt 8 lit. a–c oraz art. 10 ust. 5 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Sprzedaż odziedziczonej nieruchomości po śmierci małżonka:

W większości małżeństw w Polsce obowiązuje wspólność majątkowa małżeńska. Oznacza to, że co do zasady majątek nabyty w trakcie trwania małżeństwa, stanowiący dorobek obojga małżonków, stanowi ich wspólną własność.

Po śmierci jednego z małżonków, niepodzielny dotąd majątek wspólny przekształca się w majątek w częściach ułamkowych. Połowa pozostaje własnością pozostałego przy życiu małżonka. Druga połowa wchodzi do spadku i podlega dziedziczeniu. To, komu i w jakim udziale przypadnie spadek, zależy od wielu czynników (np. czy spadkodawca pozostawił testament, czy miał dzieci). Jeśli jedynym spadkobiercą był małżonek - to jemu przypadnie cały spadek. Wówczas należy rozważyć kwestie podatku.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Korzystna interpretacja Ministra Finansów:

Korzystną dla podatników interpretację przepisów prawa podatkowego wydał Minister Finansów (interpretacja ogólna z 6 lutego 2018 r., sygn. DD2.8201.3.2017.KBF). Dotyczy ona sytuacji, gdy sprzedaż odziedziczonej nieruchomości następuje przed upływem pięciu lat od śmierci małżonka.

Wynika z niej, że jeśli nieruchomość wchodziła do majątku wspólnego małżonków i jeden z nich zmarł, to dla ustalenia, jak szybko można bez płacenia podatku dochodowego sprzedać odziedziczony udział w nieruchomości, nie decyduje moment śmierci małżonka. Pięcioletni termin należy liczyć od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie nieruchomości do majątku wspólnego małżonków. Jeśli pięć lat upłynęło - podatku nie będzie. Jeśli nie upłynął, to sprzedaż odziedziczonej nieruchomości będzie podlegać podatkowi PIT.

Interpretacja uwzględnia szczególny charakter wspólności majątkowej małżeńskiej, z której wynika, że małżonkowie mają prawo do całej nieruchomości objętej wspólnością majątkową i nie można określić przypadających na każdego z małżonków udziałów w tej wspólności w czasie jej trwania.

Zmiana przepisów od 2019 r.

Od 1 stycznia 2019 r. poprawiono sytuację nie tylko osób, które odziedziczyły nieruchomość po małżonku, ale wszystkich spadkobierców. Dlaczego? Bo od tego dnia, 5-letni termin, po upływie którego sprzedaż odziedziczonej nieruchomości jest bez podatku dochodowego, liczy się dla wszystkich tak samo. Należy go liczyć od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie tej nieruchomości przez spadkodawcę. Nie ma więc już znaczenia data nabycia spadku.

Dzięki korzystnej dla spadkobierców zmianie w ustawie i wcześniejszej interpretacji podatkowej Ministra Finansów, łatwiej uniknąć podatku dochodowego po tym, jak nastąpiła sprzedaż odziedziczonej nieruchomości. 5-letni termin, po upływie którego podatku nie trzeba już płacić jest liczony od końca roku, w którym nastąpiło nabycie nieruchomości przez spadkodawcę, a nie od końca roku, w którym spadkodawca zmarł.

Sprzedaż nieruchomości uzyskanej w darowiźnie:

W przypadku sprzedaży nieruchomości uzyskanej w darowiźnie nie obowiązuje ww. zasady doliczania czasu posiadania przez poprzedniego właściciela tak jak ma to miejsce w przypadku dziedziczenia. Tym samym obowiązuje 5 letni termin liczony od końca roku kalendarzowego w którym nastąpiło nabycie.

Możliwość obniżenia/uniknięcia podatku

Obowiązujące przepisy dopuszczają jednak możliwość aby w przypadku, gdy nieruchomość została zbyta i podatek winien zostać naliczony, uchronić się przed jego zapłatą albo znacznie go obniżyć w ramach zwolnienia podatkowego określonego w art. 21 ust. 25 ustawy z dnia 26 lipca 2019 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Aktualna treść przepisów (od dnia 1 stycznia 2019 r.) doprecyzowowuje, że w przypadku wydatków poniesionych na:

1) nabycie budynku mieszkalnego, jego części lub udziału w takim budynku, lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość lub udziału w takim lokalu, a także na nabycie gruntu lub udziału w gruncie albo prawa użytkowania wieczystego gruntu lub udziału w takim prawie, związanych z tym budynkiem lub lokalem,
2) nabycie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub udziału w takim prawie, prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej lub udziału w takim prawie,
3) nabycie gruntu pod budowę budynku mieszkalnego lub udziału w takim gruncie, prawa użytkowania wieczystego takiego gruntu lub udziału w takim prawie, w tym również z rozpoczętą budową budynku mieszkalnego, oraz nabycie innego gruntu lub udziału w gruncie, prawa użytkowania wieczystego gruntu lub udziału w takim prawie, jeżeli w okresie, o którym mowa w ust. 1 pkt 131, grunt ten zmieni przeznaczenie na grunt pod budowę budynku mieszkalnego,

uznaje się za wydatki poniesione na cele mieszkaniowe, **jeżeli przed upływem okresu (3 lat) nastąpiło nabycie** ww. własności rzeczy lub praw w związku z którymi podatnik ponosił wydatki na nabycie.

Kolejnym rozwiązaniem, które obowiązuje od tego roku, jest umożliwienie zaliczania do wydatków na własne cele mieszkaniowe również wydatków na:

1) budowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę lub remont własnego budynku mieszkalnego, jego części lub własnego lokalu mieszkalnego,
2) rozbudowę, nadbudowę, przebudowę lub adaptację na cele mieszkalne własnego budynku niemieszkalnego, jego części, własnego lokalu niemieszkalnego lub własnego pomieszczenia niemieszkalnego,

poniesionych jeszcze zanim podatnik stanie się właścicielem lokalu (budynku). Warunkiem będzie jednak, by podatnik stał się właścicielem przed upływem terminu 3 lat.

Na koniec należy dodać, że za wydatki na własne cele mieszkaniowe uznaje się też wydatki na spłatę kredytu wraz z odsetkami, w tym także tzw. kredytu refinansowego i konsolidacyjnego, zaciągniętych na sfinansowanie własnych potrzeb mieszkaniowych.

Autor: Rafał Kuźma – Radca Prawny

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

6. Środki karne w polskim prawie karnym

I. Funkcje i cele środków karnych

Środek karny to dodatkowa dolegliwość dla sprawcy przestępstwa lub wykroczenia wymierzana obok lub nawet zamiast kary. Środek karny ma za zadanie realizować cele uboczne postępowania karnego, których nie da się osiągnąć poprzez wymierzenie samej kary. Chodzi tutaj zwłaszcza o względy prewencji ogólnej oraz wynagrodzenie pokrzywdzonego dotkniętego czynem zabronionym.

Środek karny w wyjątkowych przypadkach może także sprawować funkcje samej kary. Możliwe jest to w sytuacjach, kiedy nawet najniższy możliwy wymiar kary byłby zbyt surowy dla sprawcy, a przez to niesprawiedliwy.

Dzięki środkom karnym możliwe jest odstąpienie od zasady prawa karnego, orzekania za jeden czyn tylko jednej kary, gdyż można je orzekać jaką dodatkową dolegliwość dla sprawcy, która ogranicza jego prawa lub nakłada na niego dodatkowe obowiązki.

II. Środki karne w kodeksie karnym

Katalog środków karnych w kodeksie karnym prezentuje się następująco:

1) pozbawienie praw publicznych;
2) zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej;
3) zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi;
4) zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu;
5) zakaz wstępu na imprezę masową;
6) zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych;
7) nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym;
8) zakaz prowadzenia pojazdów;
9) świadczenie pieniężne;
10) podanie wyroku do publicznej wiadomości.

Pozbawienie praw publicznych

Pozbawienie praw publicznych może zostać orzeczone przez sąd w razie skazania na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od 3 lat. Dodatkowo przestępstwo te musi być popełnione w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie.

Zgodnie z art. 40 § 1 kodeksu karnego pozbawienie praw publicznych obejmuje utratę czynnego i biernego prawa wyborczego do organu władzy publicznej, organu samorządu zawodowego lub gospodarczego, utratę prawa do udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz do pełnienia funkcji w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego lub

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

zawodowego, jak również utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego; pozbawienie praw publicznych obejmuje ponadto utratę orderów, odznaczeń i tytułów honorowych oraz utratę zdolności do ich uzyskania w okresie trwania pozbawienia praw.

Zakazy związane z wykonywaniem pracy zarobkowej

Zgodnie z art. 41 § 1 k.k. Sąd może orzec zakaz zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu, jeżeli sprawca nadużył przy popełnieniu przestępstwa stanowiska lub wykonywanego zawodu albo okazał, że dalsze zajmowanie stanowiska lub wykonywanie zawodu zagraża istotnym dobrom chronionym prawem.

Sąd może także orzec zakaz zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi na czas określony albo nawet dożywotnio w razie skazania na karę pozbawienia wolności za umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu na szkodę małoletniego.

Zakaz kontaktowania się lub przebywania w określonych środowiskach

Sąd może orzec zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu.

Zakaz może być połączony z obowiązkiem zgłaszania się do Policji lub innego wyznaczonego organu w określonych odstępach czasu, a zakaz zbliżania się do określonych osób - również kontrolowany w systemie dozoru elektronicznego.

Sąd obligatoryjnie orzeka omawiany środek karny w przypadku skazania sprawcy przestępstwa na karę pozbawienia bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego.

Orzekając zakaz zbliżania się do określonych osób, sąd wskazuje odległość od osób chronionych, którą skazany obowiązany jest zachować np. 100 metrów.

Zakaz wstępu na imprezę masową

Zgodnie z art. 41b k.k. Sąd może orzec zakaz wstępu na imprezę masową, jeżeli przestępstwo zostało popełnione w związku z taką imprezą lub w razie skazania za występek o charakterze chuligańskim, a udział sprawcy w imprezach masowych zagraża dobrom chronionym prawem.

Zakaz wstępu na imprezę masową obejmuje wszelkie imprezy masowe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz mecze piłki nożnej rozgrywane przez polską kadrę narodową lub polski klub sportowy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Sąd może orzec obowiązek przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego. W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może orzec, że po upływie okresu, na który orzeczono powyższy obowiązek, skazany będzie

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

obowiązany do stawiennictwa w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w innym określonym miejscu.

Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych

Sąd może orzec zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych, w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z urządzaniem gier hazardowych lub udziałem w nich. Jednakże zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych nie obejmuje uczestnictwa w loteriach promocyjnych.

Nakaz okresowego opuszczenia lokalu

Sąd może orzec nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego lub inne przestępstwo przeciwko wolności oraz w razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym zwłaszcza przemocy wobec osoby najbliższej.

Nakaz może być połączony z obowiązkiem zgłaszania się do Policji lub innego wyznaczonego organu w określonych odstępach czasu, a zakaz zbliżania się do określonych osób - również kontrolowany w systemie dozoru elektronicznego.

Sąd obligatoryjnie orzeka omawiany środek karny w przypadku skazania sprawcy przestępstwa na karę pozbawienia bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego.

Zakaz prowadzenia pojazdów

Zgodnie z art. 42 k.k. sąd może orzec zakaz prowadzenia pojazdów określonego rodzaju w razie skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, w szczególności jeżeli z okoliczności popełnionego przestępstwa wynika, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę zagraża bezpieczeństwu w komunikacji.

Sąd obligatoryjnie orzeknie zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w razie skazania za niedostosowanie się do polecenia zatrzymania pojazdu mechanicznego (art. 178b k.k.), prowadzenia pojazdu po cofnięciu uprawnień (art. 180a k.k.) oraz jeżeli skazany niestosował się do orzeczonego środka karnego (art. 244 k.k.).

Sąd orzeka, na okres nie krótszy niż 3 lata, zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia.

Sąd może orzec dożywotni zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych jeżeli sprawca był już wcześniej skazany za prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173 k.k. (katastrofa w komunikacji), którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 (spowodowanie wypadku w komunikacji) lub w art. 355 § 2 (wypadek komunikacyjny w udziałem żołnierza) był wstanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Świadczenie pieniężne

Odstępując od wymierzenia kary, sąd może orzec świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej; wysokość tego świadczenia nie może przekroczyć 60 000 złotych. Świadczenie takie sąd może także orzec w wypadkach w skazanych w ustawie np. w razie popełnienia przestępstwa z art. 178a § 4 czyli prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, pomimo orzeczonego zakazu prowadzenia pojazdów za przestępstwo.

Podanie wyroku do publicznej wiadomości

Do orzeczenia tego środka karnego wystarczające jest przekonanie sądu, że dany przypadek uzasadnia szersze upublicznienie wydanego wyroku ze względów sprawiedliwościowych czy prewencyjnych.

III. Środki karne w kodeksie wykroczeń

Katalog środków karnych w kodeksie wykroczeń prezentuje się następująco:

1) zakaz prowadzenia pojazdów;
2) przepadek przedmiotów;
3) nawiązka;
4) obowiązek naprawienia szkody;
5) podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób;
6) inne środki karne określone przez ustawę.

Zakaz prowadzenia pojazdów

Zakaz prowadzenia pojazdów w kodeksie wykroczeń można orzec na okres od 6 miesięcy do 3 lat. Orzekając zakaz prowadzenia pojazdów określa się rodzaj pojazdu, którego zakaz dotyczy.

Zakaz prowadzanie pojazdów obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia skazującego sprawcę. Wówczas, sąd wydając takie orzeczenie nakłada na sprawcę obowiązek zwrotu dokumentu uprawniającego go do prowadzenia pojazdu (najczęściej prawa jazdy) i od daty zwrotu tego dokumentu odlicza się czas obowiązywania zakazu.

Celem orzekania tego zakazu jest zabezpieczenie uczestników ruchu drogowego przed uczestnikami stwarzającymi zagrożenie dla ich bezpieczeństwa, a także poprzez represyjne oddziaływanie wpłynąć na zachowania sprawcy w przyszłości.

Przepadek przedmiotów

Przepadek przedmiotów jest środkiem karnym, którego istota polega na tym, że na rzecz Skarbu Państwa (lub innego podmiotu, gdy wskaże go ustawa) przechodzi własność przedmiotów, tj. narzędzi lub innych przedmiotów przeznaczonych do popełnienia wykroczenia, a gdy przepis tak stanowi, także przedmioty pochodzące bezpośrednio lub pośrednio z wykroczenia.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Nawiązka

Nawiązka jest środkiem karnym orzekanym przez sąd obok kary głównej na rzecz pokrzywdzonego w przypadkach szczególnych przewidzianych przez przepisy kodeksu wykroczeń. Orzekana jest ona z urzędu, a zatem nie jest konieczne zgłaszanie przez pokrzywdzonego wniosku o orzeczenie nawiązki.

Nawiązka jest obligatoryjna w 3 przypadkach:

1) za wyrąb lub kradzież drewna z lasu;
2) za uszkodzenie cudzego ogrodu warzywnego, owocowego lub kwiatowego, drzewa owocowego lub krzewu owocowego;
3) za zaśmiecanie lub zanieczyszczanie lasu, gleby, wody

Warto tutaj również wspomnieć, że w przypadku gdy orzeczona nawiązka nie wyrówna nam w całości poniesionej szkody, to wtedy niewyrównana szkoda może być dochodzona przez pokrzywdzonego w postępowaniu cywilnym.

Obowiązek naprawienia szkody

Obowiązek naprawienia szkody to środek karny, który ma służyć wyrównaniu powstałej w wyniku popełnionego wykroczenia szkody. Podkreślenia wymaga to, że obowiązek naprawienia szkody orzekany jest tylko wówczas, gdy konkretny przepis prawa przewiduje wprost jego potencjalne zastosowanie.

Podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości

Podanie orzeczenia do publicznej wiadomości jest jednym ze środków karnych przewidzianych w kodeksie wykroczeń. Stosuje się go wówczas, gdy przepis szczególny tak stanowi i, gdy sąd uzna, iż może mieć to znaczenie wychowawcze.

Publiczne ogłoszenie wyroku może mieć miejsce w zakładzie pracy, na uczelni, w miejscu zamieszkania lub w inny stosowny sposób.

IV. Środki karne w kodeksie karnym skarbowym

Katalog środków karnych w kodeksie wykroczeń prezentuje się następująco:

1) dobrowolne poddanie się odpowiedzialności;
2) przepadek przedmiotów;
3) ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów;
4) przepadek korzyści majątkowej;
5) ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku korzyści majątkowej;
6) zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej, wykonywania określonego zawodu lub zajmowania określonego stanowiska;
7) podanie wyroku do publicznej wiadomości;
8) pozbawienie praw publicznych;
9) środki związane z poddaniem sprawcy próbie:
   a) warunkowe umorzenie postępowania karnego,

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

b) warunkowe zawieszenie wykonania kary,
c) warunkowe zwolnienie.

Dobrowolne poddanie się odpowiedzialności

Dobrowolne poddanie się odpowiedzialności jest instytucją prawa karno-skarbowego, nieznaną powszechnej procedurze karnej i wykroczeniowej. Wniosek finansowego organu postępowania przygotowawczego o udzielenie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności spełnia funkcję analogiczną jak akt oskarżenia. Postępowanie zakresie dobrowolnego poddania się odpowiedzialności posiada dwa etapy:

1) Pierwszy etap toczy się przed organem postępowania przygotowawczego, gdzie sprawca składa wniosek o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności;
2) Drugi ma miejsce przed sądem, gdzie z kolei organ finansowy kieruje wniosek o udzielenie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności.

Należy zwrócić uwagę, iż jedną z bardziej istotnych, praktycznych konsekwencji zastosowania dobrowolnego poddania się odpowiedzialności jest to, że wyrok wydany przez sąd na podstawie wniosku zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności nie polega wpisowi do krajowego rejestru karnego.

Zgodnie z treścią art. 17 kks. sąd może udzielić zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności tylko wówczas, jeżeli wina sprawcy i okoliczności popełnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego nie budzą wątpliwości, a jednocześnie:

1) uiszczono w całości wymagalną należność publicznoprawną, jeżeli w związku z przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym nastąpiło uszczuplenie tej należności;
2) sprawca uiścił kwotę odpowiadającą co najmniej najniższej karze grzywny grożącej za dany czyn zabroniony;
3) sprawca wyraził zgodę na przepadek przedmiotów co najmniej w takim zakresie, w jakim ten przepadek jest obowiązkowy, a w razie niemożności złożenia tych przedmiotów - uiścił ich równowartość pieniężną; przepisy art. 16 § 2 zdanie trzecie oraz art. 31 § 3 pkt 2 stosuje się odpowiednio;
4) uiszczono co najmniej zryczałtowaną równowartość kosztów postępowania.

Niedopuszczalne jest udzielenie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, jeżeli:

1) przestępstwo skarbowe zagrożone jest karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności;
2) przestępstwo skarbowe zagrożone tylko karą grzywny popełniono w warunkach poczytalności sprawcy ograniczonej w stopniu znacznym lub poczytalności całkowicie wyłączonej;

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

3) zgłoszono interwencję (roszczenie do przedmiotów podlegających przepadkowi), chyba że zostanie ona cofnięta przez interwenienta do czasu wniesienia aktu oskarżenia do sądu.

Przepadek przedmiotów

Jako środek karny przepadek przedmiotów odgrywa w prawie karnym skarbowym najszerszą rolę ze wszystkich środków penalnych. W praktyce jest najbardziej preferowanym środkiem. Dodatkowo podkreślenia wymaga fakt, że zakres przepadku przedmiotów za przestępstwo skarbowe i wykroczenie skarbowe jest szeroki.

Ogólnie rzecz biorąc, jako środek karny, przepadek przedmiotów pełni funkcję represyjną, prewencyjną i ochroną. Środek karny przepadku przedmiotów może zostać orzeczony obok kary lub zamiast kary.

Zasadą jest, że przepadek przedmiotów może nastąpić tylko i wyłącznie w wypadkach przewidzianych przez k.k.s., a sąd orzeka go, jeżeli kodeks tak stanowi. Katalog sytuacji kiedy może zostać orzeczony przepadek przedmiotów ma charakter zamknięty i wyczerpujący.

Przepadku przedmiotów nie orzeka się, jeżeli są własnością osoby trzeciej, a sprawca uzyskał je w drodze czynu zabronionego jako przestępstwo lub wykroczenie.

Przepadku przedmiotów nie orzeka się także, jeżeli: orzeczenie jego byłoby niewspółmierne do wagi popełnionego przestępstwa skarbowego lub uiszczono należność publicznoprawną dotyczącą przedmiotów zagrożonych przepadkiem, chyba że należność ta jest niewspółmiernie niska do kwoty równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów albo przepadek dotyczy przedmiotów, które zostały specjalnie przysposobione do popełnienia czynu zabronionego.

Sąd, orzekając przepadek przedmiotów, w szczególności napojów alkoholowych, produktów kosmetycznych lub produktów leczniczych, może zarządzić ich zniszczenie w całości albo w części, jeżeli sprzedaż tych przedmiotów jest niemożliwa, znacznie utrudniona lub nieuzasadniona lub gdy przedmioty te nie odpowiadają warunkom dopuszczenia do obrotu w kraju.

Ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów

W razie niemożności orzeczenia w całości albo w części przepadku, gdy przedmiot został zniszczony, zgubiony, ukryty lub z innych przyczyn faktycznych lub prawnych nie może być objęty w posiadanie, sąd orzeka środek karny ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów.

Jeżeli równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów nie można określić dokładnie, oznacza się ją w przybliżeniu.

Przepadek korzyści majątkowej i ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku korzyści majątkowej

Jeżeli sprawca osiągnął z popełnienia przestępstwa skarbowego, chociażby pośrednio, korzyść majątkową niepodlegającą przepadkowi przedmiotów, sąd orzeka środek karny przepadku tej

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

korzyści. Jeśli sąd nie może orzec środka karnego przepadku korzyści majątkowej, to orzeka się środek karny ściągnięcia jej równowartości pieniężnej.

W razie skazania za przestępstwo skarbowe:

1) z którego popełnienia sprawca osiągnął, chociażby pośrednio, korzyść majątkową dużej wartości albo
2) przestępstwo skarbowe, z którego sprawca osiągnął lub mógł osiągnąć, chociażby pośrednio, korzyść majątkową, zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica jest wyższa niż 3 lata lub
3) popełnione w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa skarbowego

za korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa uważa się mienie, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakikolwiek tytuł w okresie 5 lat przed popełnieniem przestępstwa skarbowego do chwili wydania chociażby nieprawomocnego wyroku, chyba że sprawca lub inna zainteresowana osoba przedstawi dowód przeciwny.

Jeżeli mienie stanowiące korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa, o którym mowa powyżej, zostało przeniesione na kogoś innego, faktycznie lub pod jakimkolwiek tytułem prawnym, uważa się, że rzeczy posiadane przez tą osobę oraz przysługujące jej prawa majątkowe należą do sprawcy, chyba że na podstawie okoliczności towarzyszących ich nabyciu nie można było przypuszczać, że mienie to, chociażby pośrednio, pochodziło z czynu zabronionego.

Środka karnego przepadku korzyści majątkowej lub ściągnięcia jej równowartości pieniężnej nie orzeka się, jeżeli korzyść majątkowa podlega zwrotowi innemu uprawnionemu podmiotowi.

Zakaz prowadzenia określonej działalności

Zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej można orzec tylko wtedy, gdy kodeks tak stanowi. Wszystkie przypadki, kiedy sąd może orzec ten środek karny są wyliczone w art. 34 § 2 k.k.s. Przykładowo sąd może orzec zakaz prowadzenia określonej działalności w przypadku, gdy podatnik, który składając organowi podatkowemu, innemu uprawnionemu organowi lub płatnikowi deklarację lub oświadczenie, podaje nieprawdę lub zataja prawdę albo nie dopełnia obowiązku zawiadomienia o zmianie objętych nimi danych, przez co naraża podatek na uszczuplenie.

Podanie wyroku do publicznej wiadomości

W uzasadnionych wypadkach sąd może orzec podanie wyroku do publicznej wiadomości w sposób przez siebie określony. Przesłanka ta została określona bardzo ogólnie, co sprawia, że de facto orzekanie tego środka zostało pozostawione do swobodnego uznania sądu, gdy jego zdaniem zajdzie uzasadniony przypadek, aby wydany wyrok skazujący (przy wyroku uniewinniającym niemożliwe jest orzeczenie jakiegokolwiek środka karnego) został szerzej upubliczniony, czy to ze względów sprawiedliwościowych, czy prewencyjnych.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Pozbawienie praw publicznych

Zakaz pozbawienia praw publicznych można orzec tylko wtedy, gdy kodeks tak stanowi. Sąd może orzec ten środek karny w wypadku nadzwyczajnego obostrzenia kary pozbawienia wolności. Jednakże tylko w razie skazania sprawcy na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Środki związane z poddaniem sprawcy próbie

W kodeksie karnym skarbowym mamy trzy środki, które są związane z poddaniem sprawcy próbie:

1) warunkowe umorzenie postępowania karnego skarbowego,
2) warunkowe zawieszenie postępowania karnego skarbowego,
3) warunkowe zwolnienie z odbycia reszty orzeczonej kary.

Ad. 1 Artykuł 20 § 2 KKS jest podstawą do recypowania podstaw zastosowania warunkowego umorzenia postępowania karnego, które wyszczególnione zostały w art. 66 KK. Zgodnie z tym ostatnim przepisem sąd może warunkowo umorzyć postępowanie karne skarbowe, jeżeli:

1) wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne;
2) okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości;
3) sprawca nie był wcześniej karany za przestępstwo umyślne;
4) postawa sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania karnego sprawca będzie przestrzegał porządku prawnego, a w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa.

Warunkowe umorzenie postępowania karnego skarbowego następuje na okres próby, który wynosi od roku do 3 lat i biegnie od uprawomocnienia się orzeczenia. Czyli jeżeli sprawca np. przez rok po warunkowym umorzeniu postępowania karnego nie popełni kolejnego przestępstwa, to postępowanie przeciwko niemu zostanie umorzone.

Umarzając warunkowo postępowanie karne skarbowe, sąd obligatoryjnie zobowiązuje sprawcę do naprawienia szkody w całości lub w części, a gdy postępowanie dotyczy przestępstwa skarbowego, w związku z którym nastąpiło uszczuplenie lub narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnej i należności tej nie uiszczono, sąd nakłada na sprawcę obowiązek jej uiszczenia w określonym terminie.

Umarzając warunkowo postępowanie karne skarbowe, sąd może ponadto nałożyć na sprawcę obowiązki probacyjne np. informowania sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby, przeproszenia pokrzywdzonego lub powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających.

Jeżeli sprawca w okresie próby popełnił jakiekolwiek przestępstwo umyślne, za które został prawomocnie skazany, sąd ma obowiązek podjąć postępowanie karne uprzednio warunkowo umorzone.

Ad. 2 Sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze nieprzekraczającym roku, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa nie był

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

skazany na karę pozbawienia wolności i jest to wystarczające dla osiągnięcia celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa.

Warunkowe zawieszenie wykonania kary ma charakter fakultatywny i zależy od uznania sądu, który musi dojść do przekonania, że poddanie sprawcy określonym obowiązkom i próbie będzie wystarczające do osiągnięcia wobec sprawcy celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa.

Warunkowego zawieszenia wykonania kary nie stosuje się do sprawcy, który uczynił sobie z popełniania przestępstw skarbowych stałe źródło dochodu, oraz sprawcy, który popełnił przestępstwo skarbowe, działając w zorganizowanej grupie albo w związku z mającym na celu popełnienie przestępstwa skarbowego, chyba że zachodzi wypadek uzasadniony szczególnymi okolicznościami.

Zawieszenie wykonania kary następuje na okres próby, który wynosi od roku do 3 lat i biegnie od uprawomocnienia się wyroku. W wypadku zawieszenia wykonania kary wobec sprawcy młodocianego oraz sprawcy, który popełnił przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, okres próby wynosi od 2 do 5 lat.

Zawieszając warunkowo wykonanie kary orzeczonej za przestępstwo skarbowe, w związku z którym nastąpiło uszczuplenie lub narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnej i należności tej nie uiszczono, sąd obligatoryjnie nakłada na sprawcę obowiązek jej uiszczenia w wyznaczonym terminie.

Zawieszając wykonanie kary, sąd zobowiązuje, a jeżeli orzeka środek karny, może zobowiązać skazanego do przestrzegania obowiązków wymienionych w art. 72 § 1 k.k.s.

Zawieszając wykonanie kary, sąd może w okresie próby oddać skazanego pod dozór kuratora lub osoby godnej zaufania, stowarzyszenia, instytucji albo organizacji społecznej, do której działalności należy troska o wychowanie, zapobieganie demoralizacji lub pomoc skazanym. Dozór jest obowiązkowy wobec młodocianego sprawcy przestępstwa umyślnego oraz przestępców zawodowych i przestępców działających w warunkach przestępczości zorganizowanej, wobec których wyjątkowo zastosowano warunkowe zawieszenie wykonania wymierzonej kary pozbawienia wolności. W okresie próby można również ustanawiać, rozszerzać lub zmieniać nałożone na sprawcę obowiązki oraz zwalniać z nich.

Sąd obowiązkowo zarządza wykonanie kary, jeżeli skazany w okresie próby popełnił podobne przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.

Sąd może zarządzić wykonanie kary, jeżeli skazany w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności gdy popełnił inne przestępstwo niż to, które obliguje sąd do odwieszenia kary, albo jeżeli skazany uchyla się od dozoru, wykonania nałożonych na niego obowiązków, w tym w szczególności od obowiązku uiszczenia należności publicznoprawnej, lub od wykonania orzeczonych środków karnych.

Ad. 3 Skazanego na karę pozbawienia wolności sąd może warunkowo zwolnić z odbycia reszty kary tylko wówczas, gdy jego postawa, właściwości i warunki osobiste, okoliczności

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

popełnienia przestępstwa oraz zachowanie po jego popełnieniu i w czasie odbywania kary uzasadniają przekonanie, że skazany po zwolnieniu będzie stosował się do orzeczonego środka karnego lub zabezpieczającego i przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa.

Co do zasady Skazanego można warunkowo zwolnić po odbyciu co najmniej połowy kary.

W razie warunkowego zwolnienia czas pozostały do odbycia kary stanowi okres próby, który jednak nie może być krótszy niż 2 lata ani dłuższy niż 5 lat.

Jeżeli sprawca skazany za umyślne przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności popełnił w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej roku tej kary umyślnie przestępstwo skarbowe tego samego rodzaju, sąd może go warunkowo zwolnić po odbyciu dwóch trzecich kary.

Skazanego, który uczynił sobie z popełniania przestępstw skarbowych stałe źródło dochodu lub popełnia przestępstwo skarbowe, działając w zorganizowanej grupie albo w związku mającym na celu popełnienie przestępstwa skarbowego, można warunkowo zwolnić po odbyciu trzech czwartych kary. Dla tych osób okres próby nie może wynosić mniej jak 3 lata.

Autor: Rafał Kuźma - Radca Prawny

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

7. Świadectwo pracy

Świadectwo pracy jest wydawane przez pracodawcę pracownikowi w związku z rozwiązaniem lub wygaśnięciem stosunku pracy. Pracodawca powinien to uczynić w dniu , w którym następuje ustanie stosunku pracy, jeżeli nie zamierza nawiązać z pracownikiem kolejnego stosunku pracy w ciągu 7 dni od dnia rozwiązania lub wygaśnięcia poprzedniego stosunku pracy. Jeżeli natomiast pracodawca z przyczyn obiektywnych nie jest w stanie w tym terminie wydać świadectwo pracy pracownikowi albo osobie przez niego upoważnionej, wówczas powinien w ciągu 7 dni od dnia upływu tego terminu, przesłać świadectwo pracy pracownikowi lub osobie upoważnionej za pośrednictwem operatora pocztowego albo też doręczyć w inny sposób.

Co ważne, świadectwo pracy dotyczy okresu lub okresów zatrudnienia, za które dotychczas nie wydano świadectwa pracy. Ponadto, należy zwrócić uwagę, iż wydanie świadectwa pracy nie może być uzależnione od uprzedniego rozliczenia się pracownika z pracodawcą.

Niewydanie w terminie świadectwa pracy

Pracownik powinien mieć świadomość, iż w przypadku kiedy pracodawca nie wyda mu w terminie bądź też wyda niewłaściwe świadectwo pracy, wówczas uzyskuje on prawo do odszkodowania.

Sprostowanie świadectwa pracy

Pracownik ma prawo by w ciągu 14 dni od otrzymania świadectwa pracy wystąpić z wnioskiem do pracodawcy o sprostowanie świadectwa pracy. W razie nieuwzględnienia wniosku pracownikowi przysługuje, w ciągu 14 dni od zawiadomienia o odmowie sprostowania świadectwa pracy, prawo wystąpienia z żądaniem jego sprostowania do sądu pracy. W przypadku niezawiadomienia przez pracodawcę o odmowie sprostowania świadectwa pracy, żądanie sprostowania świadectwa pracy wnosi się do sądu pracy.

Co powinno się znaleźć w świadectwie pracy

Pracodawca powinien w świadectwie pracy podać informacje dotyczące:

1) okresu i rodzaju wykonywanej pracy;
2) zajmowanych stanowisk;
3) trybu rozwiązania albo okoliczności wygaśnięcia stosunku pracy,
4) inne informacje niezbędne do ustalenia uprawnień pracowniczych i uprawnień z zabezpieczenia społecznego;

Ponadto w świadectwie pracy zamieszcza się wzmiankę o zajęciu wynagrodzenia za pracę w myśl przepisów o postępowaniu egzekucyjnym. Warto wiedzieć, że na żądanie pracownika w świadectwie pracy należy podać także informację o wysokości i składnikach wynagrodzenia oraz o uzyskanych kwalifikacjach.

Świadectwo pracy a zaświadczenie o pracy

Zarówno świadectwo pracy jak i zaświadczenie o pracę są dokumentami prywatnymi, które stanowią dowód na to, że pracodawca podpisał oświadczenie stanowiące treść tych dokumentów.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Świadectwo pracy do dokument, który został uregulowany w Kodeksie pracy i przepisach wykonawczych. Natomiast zaświadczenie o pracy nie jest uregulowane w przepisach. Ponadto, należy wiedzieć, iż zatrudniony nie ma możliwości dochodzenia swoich praw na drodze sądowej w przypadku niewydania mu zaświadczenia o pracy. Zazwyczaj o zaświadczenie o pracy ubiegamy się, kiedy jesteśmy zobowiązani przedłożyć taki dokument w banku, spółdzielni mieszkaniowej czy w szkole, celem uzyskania odpowiednich świadczeń.

Autor: Rafał Kuźma - Radca Prawny

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

8. Dziedziczenie emerytury i składek

Dziedziczeniu podlega w zasadzie większość praw i składników majątkowych przysługujących danej osobie, nawet długi zmarłego.

Prawo do emerytury zmarłego

Świadczenia emerytalne i rentowe podlegają dziedziczeniu. Pamiętajmy jednak, że przepisy wyraźnie wskazują, kto może żądać ich wypłaty i w jakiej wysokości. W praktyce oznacza to, że emerytury i renty nie wchodzą do ogólnej masy spadkowej, tak jak ma to miejsce w przypadku pozostałych praw i obowiązków zmarłego. Innymi słowy – są one dziedziczone na zupełnie odrębnych zasadach.

W przypadku emerytury spadkodawcy uprawnionym do jej dalszego pobierania jest mąż lub żona zmarłego. Zgodnie z obowiązującymi przepisami współmałżonek jest uprawniony do pobierania po spadkodawcy jego:

1) emerytury,
2) zasiłku przedemerytalnego,
3) świadczenia przedemerytalnego,
4) nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Podstawowym warunkiem jest jednak, aby wdowa lub wdowiec w chwili śmierci swojego współmałżonka mieli ukończony 50. rok życia. Prawo do przejęcia emerytury przysługuje także rozwiedzionemu małżonkowi, pod warunkiem jednak, że przysługiwało mu uprawnienie alimentacyjne od zmarłego.

Wysokość przejętego świadczenia po zmarłym mężu lub żonie jest nieco mniejsza niż emerytura pobierana jeszcze za życia spadkodawcy. Przejęte świadczenie jest wypłacane w wysokości 85% dotychczas wypłacanej emerytury zmarłego.

Dziedziczenie niepobranych świadczeń emerytalnych i rentowych

Czasami zdarza się, że emeryt lub rencista umiera na kilka dni przed pobraniem przysługującego mu świadczenia. Bardzo często w takich przypadkach najbliżsi członkowie rodziny nie wiedzą, czy mają wówczas prawo żądać wypłaty faktycznie przygotowanych pieniędzy dla nieżyjącego już uprawnionego.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami istnieje możliwość żądania wypłaty niezrealizowanego świadczenia emerytalnego lub rentowego przysługującemu spadkodawcy.

Prawo to przysługuje:

1) w pierwszej kolejności – współmałżonkowi lub dzieciom zmarłego, które prowadziły wspólnie z nim gospodarstwo domowe,

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

2) w drugiej kolejności – współmałżonkowi lub dzieciom zmarłego, które nie prowadziły wspólnie z nim gospodarstwa domowego i nie istnieją osoby, które mieszczą się w kategorii uprawnionych w pierwszej kolejności,
3) w trzeciej kolejności – innym członkom rodziny, którzy są uprawnieni do otrzymywania renty rodzinnej po zmarłym lub osobom, na których utrzymaniu pozostawał spadkodawca, pod warunkiem, że nie istnieją uprawnieni w pierwszej lub drugiej kolejności.

Procedura uzyskania niewypłaconego świadczenia emerytalno – rentowego zmarłego

Aby uzyskać niewypłacone świadczenie emerytalne lub rentowe zmarłego, należy złożyć odpowiedni wniosek do ZUS (właściwego ze względu na ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy).

Wniosek składa się na formularzu ZUS-Rp 18, do którego należy dołączyć:

1) odpis aktu zgonu uprawnionego do świadczenia emerytalnego lub rentowego,
2) odpis aktu małżeństwa – w przypadku, gdy wnioskodawcą jest współmałżonek zmarłego,
3) odpis aktu urodzenia – w przypadku, gdy wnioskodawcą jest dziecko zmarłego,
4) oświadczenie o prowadzeniu wspólnego gospodarstwa domowego ze zmarłym lub o tym, że pozostawał on na utrzymaniu wnioskodawcy.

Należy pamiętać, że wniosek o przyznanie niepobranego świadczenia emerytalnego lub rentowego trzeba złożyć do ZUS w ciągu 12 miesięcy od dnia śmierci uprawnionego do emerytury lub renty.

Prawo do emerytury lub renty na szczególnych zasadach

Brak spełnienia przesłanki pozwalającej uzyskać emeryturę lub rentę po zmarłym nie musi być definitywną przeszkodą do otrzymania tego świadczenia. Spadkobierca może bowiem złożyć w takiej sytuacji wniosek o przyznanie tzw. okresowej renty rodzinnej, która jest przydzielana w przypadku braku dochodu. Świadczenie tego rodzaju jest wypłacane przez rok od śmierci współmałżonka lub do momentu szkolenia zawodowego.

Jak widać, najbliżsi członkowie rodziny spadkodawcy mają możliwość przejęcia świadczenia emerytalnego lub rentowego, które przysługiwało zmarłemu. Dziedziczenie w tym zakresie odbywa się jednak na zupełnie odrębnych zasadach niż standardowe spadkobranie.

Prawo do emerytury i renty po zmarłym przysługuje tylko po spełnieniu określonych przesłanek. Dotyczy to także uprawnienia do żądania wypłaty należnego, ale niewypłaconego świadczenia spadkodawcy. Samo posiadanie statusu spadkobiercy nie jest więc wystarczające do żądania wypłaty tego świadczenia.

Należy jednak pamiętać, że przepisy pozwalają starać się o tzw. okresową rentę rodzinną – w sytuacji, gdy spadkobierca zmarłego nie spełnia warunków do uzyskania emerytury lub renty po zmarłym.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Otrzymywanie własnej emerytury a emerytura zmarłego współmałżonka

Warto zwrócić uwagę na jeszcze jedną sytuację, w której wdowa lub wdowiec otrzymują własną emeryturę lub rentę, a w międzyczasie zmarł ich współmałżonek. Wówczas, nie mają oni prawa do jednoczesnego pobierania dwóch świadczeń pieniężnych. Muszą oni dokonać wyboru według własnego uznania, które świadczenie wybierają. Prawo daje im możliwość do wskazania zarówno własnego, dotychczas otrzymywanego świadczenia, jak i świadczenia przysługującego z tytułu śmierci współmałżonka.

Jeżeli współmałżonek po śmierci męża lub żony nie wskaże, które świadczenie chce otrzymywać, to wyboru za niego dokona Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Fundusz wybierze te świadczenie, które ma wyższą kwotę, a o swojej decyzji zainteresowaną osobę powiadomi pisemnie.

Dziedziczenie u rozwodników

Warto wiedzieć, jak regulowane jest świadczenie w przypadku, gdy małżonkowie są rozwiedzeni. Czy były partner ma jakiekolwiek prawa do emerytury lub renty byłego małżonka. Przepisy dopuszczają wystąpienie takiej możliwości. Były mąż lub żona zmarłej osoby ma prawo do przejęcia emerytury lub renty, jeśli w momencie jej śmierci pozostawali w separacji. Co więcej, w takim przypadku muszą istnieć sądowo zasądzone alimenty, które regularnie opłacała zmarła osoba. Co więcej, jak mówi wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 maja 2004 roku, Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie może uzależniać kwestii wypłaty renty rodzinnej rozwiedzionemu małżonkowi od tego, czy alimenty ustalono na podstawie wyroku sądowego lub zawartej pomiędzy stronami ugody.

Kwestia otrzymania renty rodzinnej dotyczy jednak w wyłączności takich przypadków rozwiedzionych osób, które miały dzieci. Jednocześnie, przed śmiercią współmałżonka musiała być jasno i jednoznacznie uregulowana kwestia wypłaty alimentów przez współmałżonka na rzecz dzieci. W pozostałych przypadkach, nie istnieją żadne podstawy prawne do wypłaty byłej żonie lub byłemu mężowi zmarłej osoby świadczenia z tytułu renty rodzinnej.

Autor: Rafał Kuźma – Adwokat

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

9. Bójka a pobicie

Przedmiotem ochrony w przestępstwie bójki lub pobicia jest życie i zdrowie człowieka. Z punktu widzenia prawa życie jest wartością podstawową, a ochronę prawną tego dobra gwarantuje art. 38 Konstytucji RP. Użycie przez ustawodawcę czasownikowego znamienia „bierze udział w bójce lub pobiciu" ma bardzo szeroki zakres znaczeniowy.

Pojęcia: bójki i pobicia

Bójką jest starcie co najmniej trzech osób, z których każda występuje równocześnie w roli atakującego i broniącego się.

Pobicie oznacza czynną napaść dwóch lub więcej napastników na jedną lub więcej osób, przybierającą przynajmniej postać naruszenia nietykalności cielesnej.

Należy zwrócić uwagę, iż jak to wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 stycznia 2015 r. (IV KK 279/14): „przypadki polegające na chybieniu ciosu, grożeniu, otaczaniu innej osoby, agresji słownej, fingowaniu ciosów, posługiwaniu się niebezpiecznym narzędziem itp., dopóki nie dojdzie do fizycznego kontaktu przynajmniej jednego uczestnika grupy z ofiarą, nie może zostać uznane za dokonaną realizację znamion typu z art. 158 k.k. ani art. 159 k.k. Wszelkie fazy zdarzenia przed rzeczywistym naruszeniem nietykalności cielesnej ofiary można, co najwyżej rozpatrywać w kontekście form stadialnych popełnienia tego przestępstwa".

Branie udziału zarówno w bójce, jak i w pobiciu, należy traktować jako przestępstwo wieloosobowe (współsprawstwo konieczne). W pobiciu występuje podział na dwie strony, z których jedna jest przeważająca (atakuje), a druga się broni. W bójce wszyscy występują zarówno w roli atakujących, jak i atakowanych. Jeżeli w realizacji znamion przestępstwa uczestniczy większa liczba osób, to okoliczność ta wpływa na ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynu (*zob. wyr. SA w Szczecinie z 14.7.2016 r., II AKa 73/16*).

Przestępstwo bójki/pobicia można popełnić tylko przez działanie. Jest to przestępstwo materialne. Oznacza to, że do jego znamion należy skutek. Sąd Najwyższy wskazał, że jako skutek dla tego typu przestępstwa należy traktować już samo narażenie pokrzywdzonego na uszczerbek na zdrowiu w rozumieniu art. 157 § 1 k.k. (średni lub lekki uszczerbek na zdrowiu) lub narażenie go na dalej idące niebezpieczeństwo, tj. uszczerbku wskazanego w art. 156 § 1 k.k. (ciężki uszczerbek na zdrowiu) lub nawet utraty życia.

Przestępstwo brania udziału w bójce lub pobiciu z art. 158 § 1 k.k. może być popełnione umyślnie. Elementy określające charakter bójki sprawca powinien obejmować swoim zamiarem bezpośrednim albo ewentualnym.

Przestępstwa z art. 158 § 2 i 3 k.k. są przestępstwami umyślnymi, kwalifikowanymi przez nieumyślne następstwo. Uczestnik bójki lub pobicia musi skutki wymienione w tych przepisach przewidywać lub chociażby móc przewidzieć (*zob. wyr. SA w Krakowie z dnia 30 sierpnia 2011 r., II AKa 157/11, KZS 2011, Nr 11, poz. 54; wyr. SA we Wrocławiu z dnia 13 kwietnia 2017 r., II AKa 61/17; wyr. SA we Wrocławiu z dnia 5 czerwca 2019 r. II AKa 31/19*).

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Czynność sprawcza

Branie udziału w bójce lub pobiciu może przybrać różne formy, zwykle są to przejawy czynnej agresji. Branie udziału jest jednak pojęciem szerokim, może wyrażać się w jakikolwiek inny sposób akceptujący takie zachowania, np. uniemożliwieniu ucieczki, „zagrzewaniu" czy zachęcaniu uczestników do kontynuowania działania lub ułatwianiu im w jakikolwiek sposób zadawanie ciosów, przy istnieniu świadomości stwarzania dla pokrzywdzonego niebezpieczeństwa określonego w art. 158 § 1 k.k. Zachowanie sprawcy, traktowane w odniesieniu do innych typów przestępstw jako podżeganie lub pomocnictwo, w przypadku brania udziału w bójce lub pobiciu stanowi sprawstwo, jeżeli odbywa się w czasie i miejscu wystąpienia zajścia.

Udział w bójce czyli świadome współdziałanie

W orzecznictwie wskazuje się, że udziałem w bójce lub pobiciu może być każda forma świadomego współdziałania uczestników pobicia, a w jej ramach również każdy środek użyty do ataku na inną osobę (inne osoby), jeżeli wspólne działanie powoduje narażenie człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo wystąpienia skutku w postaci lekkiego, średniego lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu.

Do przypisania sprawcy udziału w pobiciu nie jest konieczne udowodnienie, że zadał on pokrzywdzonemu lub pokrzywdzonym cios w postaci uderzenia, kopnięcia itp. Wystarczające jest natomiast świadome połączenie działania jednego ze sprawców z działaniem drugiego człowieka lub większej grupy osób przeciwko innemu człowiekowi lub grupie osób. Sprawcy odpowiadają niezależnie od tego, czy można ustalić, który z nich spowodował konkretne następstwa, ale pod warunkiem że każdy z nich możliwość nastąpienia ich przewidywał albo mógł i powinien był przewidzieć.

Bójka a obrona konieczna

Uczestnikom bójki w zasadzie nie przysługuje prawo do obrony koniecznej. Nie można mówić o działaniu w celu zapobieżenia bójce, gdy osoba postronna, interweniując w niej, w celu udzielenia pomocy jednemu z jej uczestników, po odparciu zamachu na nią samą przez innego z uczestników bójki, goniąc go, gdy ten już oddala się z miejsca zdarzenia, bije go dalej. Następnie natomiast, gdy ucieka on samochodem, wsiada do swojego pojazdu i kontynuuje pościg, nie interesując się przebiegiem zdarzenia odnośnie do pozostałych uczestników bójki. Tego typu działanie jest w istocie włączeniem się do bójki jedynie w celu niesienia pomocy jednemu z jej uczestników. Nie będzie to działanie przeciw bójce.

Następstwa bójki i pobicia – typy kwalifikowane przestępstwa

Ustawodawca w art. 158 k.k. wprowadził dwa typy kwalifikowane brania udziału w bójce lub pobiciu ze względu na wystąpienie następstwa w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 158 § 2 k.k.) lub śmierci człowieka (art. 158 § 3 k.k.). Dla odpowiedzialności karnej sprawcy konieczne jest wówczas nie tylko ustalenie, że umyślnie brał on udział w bójce lub pobiciu, lecz także iż obejmował nieumyślnością wystąpienie jednego z wymienionych skutków. Wystarczy jednak, że skutek został powiązany przyczynowo z bójką lub pobiciem w tym sensie, że uszczerbek na zdrowiu był następstwem zajścia jako pewnej całości, bez konieczności wskazywania, który ze sprawców swoim zachowaniem wywołał określony skutek (*zob. post. SN z dnia 28 lipca 2010 r., II KK 27/10*).

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Przepisy art. 158 § 2 i 3 k.k. mają zastosowanie do wszystkich uczestników zajścia tylko wtedy, gdy nie można ustalić, kto z biorących udział w bójce lub pobiciu spowodował ciężki uszczerbek na zdrowiu lub śmierć człowieka. Jeżeli określonemu sprawcy przypisane zostanie spowodowanie takiego skutku, to ponosi on odpowiedzialność za przestępstwo materialne, którego znamiona zrealizował – zabójstwa (art. 148 k.k.) lub spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 156 § 1 k.k.) pozostające w zbiegu (art. 11 § 2 k.k.) z odpowiednimi typami udziału w bójce lub pobiciu (*zob. post. Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2010 r., II KK 271/09; wyr. SA w Warszawie z dnia 11 kwietnia 2014 r., II AKa 80/14; wyr. SA we Wrocławiu z 13 kwietnia 2017 r., II AKa 61/17*). Pozostali uczestnicy zajścia poniosą odpowiedzialność na podstawie art. 158 § 2 lub 3 k.k.. Zaznaczyć należy, że odpowiedzialność na podstawie art. 158 § 2 i 3 k.k. zachodzi nie tylko wówczas, gdy skutki te dotknęły ofiarę pobicia, ale także wtedy, gdy wystąpiły wyłącznie u jednego ze sprawców pobicia.

Kwalifikacja prawna udziału w tzw. ustawce

Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 31 sierpnia 2018 r. (II AKa 839/18) trafnie wykluczył możliwość zakwalifikowania brania udziału w tzw. ustawce jako zdarzenia noszącym cechy kontratypu ryzyka sportowego: „analizowane zachowanie nie nosi cechy „sportu". Definicja legalna tego pojęcia zawarta w art. 2 ust. 1 ustawy o sporcie z dnia 25 października 2010 r. wskazuje, że „sportem są wszelkie formy aktywności fizycznej, które przez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane, wpływają na poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach". Tymczasem w niniejszej sprawie, aktywność oskarżonych jako uczestników, w formie agresji, skierowana była nie w celu poprawienia kondycji fizycznej, lecz wyrządzenia fizycznej krzywdy innej osobie, sfera psychiki osób uczestniczących w bójkach – „ustawkach" nie była obrazem doskonalenia, lecz atrofii uczuć wyższych (etycznych, moralnych, intelektualnych). Nie sprzyjała – jak to stanowi wyżej wskazana definicja "rozwojowi stosunków społecznych", lecz powodowała ich patologiczną degradację, będąc tym samym wysoce społecznie szkodliwą. Reasumując, zachowanie takie jak oskarżonych, nie jest sportem, lecz niewątpliwie przestępstwem z art. 158 § 1 k.k.".

Autor: Rafał Kuźma - Radca Prawny

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

10. Alimenty na rzecz małżonka

W wyroku rozwodowym na żądanie jednego z małżonków, sąd może zasądzić alimenty od współmałżonka. Były małżonek może także żądać alimentów w odrębnym postępowaniu, a nie tylko w trakcie trwania sprawy rozwodowej.

Powstanie obowiązku alimentacyjnego

Powstanie obowiązku alimentacyjnego między małżonkami zależy od tego, kto ponosi winę za rozpad pożycia małżeńskiego. W przypadku, kiedy żaden z małżonków nie został uznany za wyłącznie winnego rozpadu pożycia małżeńskiego, alimentów może żądać:

1) małżonek winny od małżonka drugiego również winnego,

2) małżonek niewinny od małżonka również niewinnego.

W przypadku, kiedy jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia małżeńskiego, tylko małżonek niewinny może żądać alimentów od małżonka winnego. Małżonkowi, któremu została przypisana wina za rozpad pożycia małżeńskiego nie przysługują alimenty.

Rozwód bez orzekania o winie lub z winy obu stron

W sprawie rozwodowej sąd rozstrzyga, czy i który z małżonków ponosi winę za rozpad więzi małżeńskich. Jedynie w drodze wyjątku, na zgodne żądanie małżonków, sąd sprawą winy nie będzie się zajmować. W takim przypadku następują takie skutki, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy. Jest to niezwykle istotne w sprawie o alimenty po rozwodzie.

Małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzionego dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego. (art. 60 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego). Na tej podstawie można zatem uzyskać alimenty po rozwodzie, jeśli:

1) żaden z małżonków nie został uznany za winnego rozpadu małżeństwa (albo jeśli małżonkowie zgodnie zawnioskowali, aby kwestią winy się nie zajmować), albo

2) oboje małżonkowie zostali obarczeni winą za rozpad małżeństwa.

Jeśli ma miejsce jedna z powyższych sytuacji, to małżonek znajdujący się w niedostatku może domagać się w sprawie rozwodowej zasądzenia alimentów od współmałżonka. Konieczne jest do tego spełnienie dwóch przesłanek:

1) stan niedostatku – taka sytuacja życiowa musi pojawić się w wyniku rozwodu po stronie małżonka domagającego się alimentów,

2) możliwości drugiego małżonka – małżonek, który ma płacić alimenty musi posiadać odpowiednie możliwości zarobkowe i majątkowe.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Należy zatem zauważyć, że nawet, jeśli pozwany małżonek miałby spory majątek, duże możliwości finansowe, ale małżonek domagający się alimentów nie popadł w niedostatek, alimenty po rozwodzie nie zostaną przyznane. I odwrotnie. W sytuacji kiedy, małżonek pozywający o alimenty popadłby w niedostatek, jego sytuacja życiowa byłaby trudna, ale z kolei pozwany nie miałby możliwości finansowych, majątkowych by alimenty po rozwodzie płacić – to również alimenty nie zostaną przyznane.

Alimenty po rozwodzie a stan niedostatku

Warunkiem przyznania alimentów od małżonka, który nie jest wyłącznie winny rozpadu małżeństwa, jest znajdowanie się w stanie niedostatku. W orzecznictwie sądowym utrwalony jest pogląd, że pojęcie niedostatku oznacza z jednej strony brak jakichkolwiek środków utrzymania, ale też i sytuacje, kiedy uzyskane środki nie wystarczają na pełne zaspokojenie usprawiedliwionych potrzeb. Z kolei zdaniem Sądu Najwyższego ,,usprawiedliwione potrzeby" to takie, których zaspokojenie zapewni uprawnionemu normalne warunki bytowe, odpowiednie do jego stanu zdrowia i wieku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 września 2000 r., sygn. akt I CKN 872/00). Z powyższego wynika zatem, że potrzeby te nie są ograniczone jedynie do minimum egzystencjalnego.

Możliwości zarobkowe dłużnika alimentacyjnego

Możliwości zarobkowe dłużnika alimentacyjnego określają zarobki i dochody, jakie uzyskiwałby przy pełnym wykorzystaniu swych sił fizycznych i zdolności umysłowych, nie zaś rzeczywiste zarobki i dochody. Istotny jest również posiadany przez niego majątek. Nie można wykluczyć sytuacji, gdy małżonek co prawda ma niskie zarobki i trudno oczekiwać aby miał wyższe (np. z uwagi na wykształcenie), ale ma duży majątek (np. z uwagi na to, że otrzymał spadek o znacznej wartości). Obie zatem okoliczności – zarobki i majątek – określają sytuację materialną małżonka i mają wpływ na alimenty po rozwodzie.

Wyłączna wina rozpadu pożycia małżeńskiego

W przypadku kiedy jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozpadu pożycia małżeńskiego, w kwestii obowiązku alimentacyjnego można mówić o rozszerzonym obowiązku alimentacyjnym. Jeśli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd może orzec, że małżonek winny ma obowiązek płacić alimenty.

W przypadku tego obowiązku, alimenty mają zaspokoić usprawiedliwione potrzeby małżonka niewinnego. Nie wymaga się, aby małżonek niewinny znajdował się w niedostatku. Wystarczy, aby rozwód pociągnął za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego. Sąd orzekając o zasądzeniu alimentów porównuje, sytuację materialną małżonka niewinnego, z jego sytuacją, sprzed orzeczenia rozwodu. Małżonek niewinny rozkładu pożycia nie musi znajdować się w niedostatku, aby móc domagać się świadczenia alimentacyjnego.

Istotne pogorszenie sytuacji materialnej

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, dla oceny, czy przesłanka istotnego pogorszenia sytuacji materialnej występuje, należy przeprowadzić porównanie każdorazowej sytuacji materialnej małżonka niewinnego z tym położeniem, jakie istniałoby, gdyby rozwód nie został w ogóle orzeczony

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

i gdyby małżonkowie kontynuowali małżeństwo. Przyjęte uregulowanie nie daje wprawdzie małżonkowi niewinnemu prawa do równej stopy życiowej z małżonkiem zobowiązanym, lecz małżonek niewinny ma prawo do bardziej dostatniego poziomu życia, aniżeli takiego, który wynikałby z zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb.

Wniosek o alimenty

W obu przypadkach, tj. gdy chodzi o alimenty po rozwodzie z uwagi na stan niedostatku, jak i w związku z istotnym pogorszeniem sytuacji materialnej małżonka niewinnego, alimenty nie zostają przyznane z urzędu, z inicjatywy sądu. W przeciwieństwie do alimentów przyznawanych podczas sprawy rozwodowej na dzieci stron, sąd nie ma zawsze obowiązku rozstrzygać w tej kwestii. W przypadku alimentów na małżonka konieczne jest przedstawienie żądania i zamieszczenie wniosku o alimenty (np. w pozwie, odpowiedzi na pozew czy ewentualnie podczas rozprawy). Dopiero wówczas sąd musi się nad tą kwestią pochylić.

Ponadto należy zwrócić uwagę, iż alimenty po rozwodzie na małżonka nie są ustalane raz na zawsze. W międzyczasie może bowiem dojść do zmiany okoliczności, które stanowiły podstawę zasądzenia alimentów. W razie zmiany stosunków można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego. Zmiana stosunków może dotyczyć zarówno sytuacji uprawnionego do alimentów (zwiększenie bądź zmniejszenie się jego usprawiedliwionych potrzeb), jak również zobowiązanego do alimentów (zwiększenie bądź zmniejszenie się możliwości majątkowych lub zarobkowych). Odpowiednio do zmiany tych okoliczności można domagać się w trybie sądowym zmiany wysokości alimentów, przy czym małżonek który podnosi jakieś twierdzenia, musi je w procesie sądowym udowodnić.

Wygaśnięcie alimentów

Zgodnie z art. 60 § 3 k.r.o. Obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Jednakże gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego – wyrok z dnia 28 stycznia 1999 r., III CKN 1041/98, przedłużenie 5-letniego terminu przewidzianego w art. 60 § 3 k.r.o. może nastąpić tylko wtedy, gdy wyjątkowe okoliczności, wymienione w tym przepisie, powstały przed upływem 5 lat od orzeczenia rozwodu.

Przez „wyjątkowe okoliczności" w rozumieniu art. 60 § 3 zd. ostatnie k.r.o. należy rozumieć zarówno okoliczności zachodzące po stronie rozwiedzionego małżonka domagającego się przedłużenia obowiązku alimentacyjnego, jak i po stronie drugiego małżonka (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 1975 r., III CZP 22/75).

Trafnie wskazuje się, że de lege lata brak jest podstaw normatywnych do twierdzenia, iż rażąco niewłaściwe zachowanie się po rozwodzie małżonka niewinnego względem byłego małżonka uznanego za winnego rozkładu pożycia, może doprowadzić do zupełnego zgaśnięcia obowiązku alimentacyjnego przewidzianego w art. 60 § 2 k.r.o., przy jednoczesnym pozostawieniu w mocy obowiązku alimentacyjnego z art. 60 § 1 k.r.o. (tak Z. Krzemiński, Rozwód, art. 60, Nb 16

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

w odniesieniu do poglądu sformułowanego w: J. Gwiazdomorski, "Alimentacyjny" obowiązek, s. 139; tenże, w: System PrRodz, s. 615).

Obowiązek dostarczania środków utrzymania, obciążający rozwiedzionego małżonka, wygasa na skutek zawarcia przez uprawnionego nowego małżeństwa (art. 60 § 3 zd. 1 k.r.o.). „Jest tak dlatego, że małżonek powinien uzyskiwać zaspokajanie swoich potrzeb przede wszystkim w aktualnie istniejącym małżeństwie, i to przez wykonywanie przez małżonków tego nowego małżeństwa ich obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny" (Wytyczne Sądu Najwyższego z 1987 r., uzasadnienie tezy XIV; podobnie uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 17 grudnia1991 r., III CZP 131/91). Rozwiązanie lub unieważnienie nowego małżeństwa nie powoduje „odżycia" istniejącego uprzednio obowiązku alimentacyjnego. Jego wygaśnięcie z przyczyny, o której mowa w art. 60 § 3 zd. 1 KRO, ma charakter "bezwarunkowy i definitywny". Ustawową przesłanką wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego nie jest pozostawanie przez uprawnionego do alimentacji w związku nieformalnym (konkubinacie, związku partnerskim). Pozostawanie przez uprawnionego do alimentacji rozwiedzionego małżonka w związku faktycznym może mieć wpływ zarówno na dopuszczalność dochodzenia roszczeń alimentacyjnych w świetle zasad współżycia społecznego, jak i na zakres należnych świadczeń alimentacyjnych.

W uzasadnieniu uchwały z dnia 26 lutego 1970 r., III CZP 109/69 Sąd Najwyższy stwierdził, że żądanie uprawnionego, przedłużenia czasu trwania obowiązku alimentacyjnego, powinno być z reguły zgłoszone w pozwie o ukształtowanie stosunku prawnego. Nie jest to jednak konieczne "gdy o przedłużeniu omawianego obowiązku orzeka sąd w wyroku rozwodowym. Może to jednak mieć miejsce wówczas, gdy wyjątkowe okoliczności uzasadniające przedłużenie istnieją już w dacie orzeczenia rozwodu, a ustalony ich rodzaj pozwala przyjąć, że będą one istniały także po upływie lat pięciu od tej daty".

Autor: Rafał Kuźma - Radca Prawny

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

11. Renta rodzinna, dodatek pielęgnacyjny, dodatek dla sierot zupełnych

Pojęcie i podmioty uprawnione do renty rodzinnej

Renta rodzinna to świadczenie, które może otrzymać uprawniony członek rodziny po śmierci osoby, która miała prawo do emerytury lub renty z niezdolności do pracy - lub po osobie ubezpieczonej, która spełniała warunki do przyznania tych świadczeń.

Renta rodzinna ma na celu finansowe wsparcie po śmierci bliskiej osoby. Jednak nie każdy może z niej skorzystać. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

Renta rodzinna przysługuje także uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci pobierała zasiłek przedemerytalny, świadczenie przedemerytalne lub nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. W takim przypadku przyjmuje się, że osoba zmarła spełniała warunki do uzyskania renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Członkami rodziny uprawnionionymi do renty rodzinnej, przy spełnieniu określonych warunków mogą być:

1) Dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
   a) do ukończenia 16 lat;
   b) jeśli się uczą – do ukończenia 25 lat (jeżeli dziecko ukończyło 25 lat na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty przedłużamy do zakończenia tego roku studiów);
   c) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy przed ukończeniem 16 lat lub w przypadku kontynuowania nauki w szkole przed ukończeniem 25 lat.
2) Wnuki i rodzeństwo – przyjęte co najmniej na rok przed śmiercią na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności.
3) Inne dzieci – przyjęte co najmniej na rok przed śmiercią na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności, z wyjątkiem dzieci które były wychowywane i utrzymywane w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka.
4) Małżonek (wdowa lub wdowiec), który do dnia śmierci pozostawał we wspólności małżeńskiej, jeżeli:
   a) w chwili śmierci małżonka miał skończone 50 lat lub był niezdolny do pracy; albo
   b) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym współmałżonku, które nie ukończyło 16 lat, a jeśli uczy się w szkole – 18 lat;
   c) sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy i do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej;
   d) ukończył 50 lat lub stał się niezdolny do pracy już po śmierci współmałżonka, lecz nie później niż 5 lat od jego śmierci albo od zaprzestania wychowywania dzieci.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Owdowiała osoba, która nie spełnia tych warunków i nie ma źródła utrzymania, ma prawo do renty rodzinnej:

a) przez rok od śmierci współmałżonka;
b) przez okres uczestniczenia w zorganizowanym szkoleniu kwalifikującym do wykonywania pracy zarobkowej – nie dłużej niż przez 2 lata od śmierci współmałżonka.

Małżonka lub małżonek rozwiedziony albo wdowa lub wdowiec, którzy w chwili śmierci współmałżonka nie pozostawali z nim we wspólności małżeńskiej, mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli – oprócz spełnienia wymienionych warunków – mieli w dniu śmierci współmałżonka prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Prawo do renty ma również małżonka rozwiedziona lub pozostająca w separacji, jeśli udowodni, że bezpośrednio przed śmiercią współmałżonka otrzymywała od niego alimenty na podstawie porozumienia między rozwiedzionymi/separowanymi (nie dotyczy to mężczyzny).

5) Rodzice, jeżeli:
   a) spełniają warunki takie jak dla wdowy/ wdowca (odnośnie wieku, wychowywania dzieci lub niezdolności do pracy);
   b) zmarły ubezpieczony (emeryt lub rencista) bezpośrednio przed śmiercią przyczyniał się do ich utrzymania.

Wysokość renty rodzinnej

Renta rodzinna wynosi:

1) 85% świadczenia zmarłego – jeżeli do renty rodzinnej uprawniona jest jedna osoba;
2) 90% świadczenia zmarłego – jeżeli do renty rodzinnej uprawnione są dwie osoby;
3) 95% świadczenia zmarłego – jeżeli do renty rodzinnej uprawnione są trzy osoby lub więcej.

Najniższa renta rodzinna

Renta rodzinna nie może być niższa niż kwota najniższej renty rodzinnej. Jeśli obliczona renta jest niższa niż najniższe świadczenie, to łączna kwota renty dla wszystkich uprawnionych jest podwyższana do najniższej renty rodzinnej.

Renta jest co roku podwyższana (waloryzowana). Jeśli dana osoba pobiera rentę rodzinną, a jej rodzice nie żyją, może otrzymać dodatek dla sieroty zupełnej.

Zawieszenie, zmniejszenie renty rodzinnej

Renta rodzinna może zostać zawieszona lub zmniejszona, jeżeli dana osoba osiąga przychód z tytułu zatrudnienia albo innej działalności, która podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

Zawieszenie prawa do renty nastąpi, jeśli przychód przekroczy 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Jeśli natomiast przychód będzie wyższy niż 70% przeciętnego wynagrodzenia, ale nie przekroczy 130% tego wynagrodzenia, renta rodzinna zostanie zmniejszona o kwotę przekroczenia, nie więcej jednak niż o kwotę maksymalnego zmniejszenia.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Dodatek pielęgnacyjny

Dodatek pielęgnacyjny przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty, jeżeli osoba ta została uznana za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo ukończyła 75 lat życia.

Kwotę dodatku pielęgnacyjnego podwyższa się przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent od miesiąca, w którym przeprowadzana jest waloryzacja.

Osobie uprawnionej do emerytury lub renty przebywającej w zakładzie opiekuńczo – leczniczym lub w zakładzie pielęgnacyjno – opiekuńczym dodatek pielęgnacyjny nie przysługuje, chyba że przebywa poza tą placówką przez okres dłuższy niż 2 tygodnie w miesiącu.

Dodatek dla sierot zupełnych

Jeżeli do renty rodzinnej uprawniona jest sierota zupełna, przysługuje jej dodatek dla sierot zupełnych. Kwotę dodatku od sierot zupełnych podwyższa się przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent od miesiąca, w którym przeprowadzona jest waloryzacja.

Autor: Rafał Kuźma - Radca Prawny

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

12. Sądownictwo polubowne/arbitraż

Czym jest sądownictwo polubowne/arbitraż

Przez sądownictwo polubowne/arbitraż należy rozumieć przewidziany przez prawo sposób rozstrzygania sporów przez tzw. sąd polubowny – organ, który nie jest sądem powszechnym (państwowym), a jego uprawnienie do działania wynika z umowy stron. Sądy polubowne to instytucje niepaństwowe, funkcjonujące poza systemem sądownictwa powszechnego, przewidziane do rozstrzygania sporów cywilnych i gospodarczych. Arbitraż odznacza się większą prostotą postępowania, jest mniej sformalizowany. Istotą sądownictwa polubownego jest rozstrzygnięcie sporu przez arbitra lub arbitrów na wybór których strony mają bezpośredni lub pośredni wpływ.

Sądy polubowne mogą być powoływane przez strony dla rozstrzygnięcia określonego sporu i są to tzw. sądy *ad hoc* (powoływane dla rozstrzygnięcia konkretnego sporu) albo funkcjonują jako sądy stałe (organizowane instytucjonalnie, działające w różnych formach prawnych, w tym jako spółki handlowe, fundacje i stowarzyszenia). Stałe sądy polubowne z reguły działają przy izbach gospodarczych, stowarzyszenia i fundacjach zajmujących się problematyką gospodarczą. Sąd powołany do rozstrzygnięcia konkretnego sporu, przestaje istnieć po spełnieniu swojej roli.

Kto może zdecydować o rozpoznaniu sprawy przez sąd polubowny

Sąd polubowny może zastąpić sąd powszechny, przejmując jego funkcje i kompetencje do rozstrzygnięcia sporu, tylko wtedy, gdy taka jest wola stron. Strony mogą same wybierać sobie arbitra lub arbitrów i tym samym decydować kto będzie rozstrzygał spór, a także określić zasady wyboru arbitrów, ustalić dowolną procedurę postępowania przed sądem polubownym, mając jednak na względzie potrzebę poszanowania obowiązującego prawa.

Poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego wymaga zgody stron wyrażonej w specjalnej umowie, tzw. zapisem na sąd polubowny.

Zapis na sąd polubowny

Zgodnie z art. 1161 Kodeksu postępowania cywilnego strony mogą umówić się na poddanie sporów wynikłych z danej kwestii pod rozstrzygnięcie sądu polubownego. Takie uzgodnienie nosi nazwę zapisu na sąd polubowny i ma postać umowy. Zapis może być zarówno jednym z postanowień umowy łączącej dwa podmioty, jak również być sporządzony, jako odrębna umowa. W tej kwestii stronom pozostawiono dowolność.

W takiej umowie powinny być dokładnie określone sprawy, na których poddanie pod rozstrzygnięcie sądu polubownego, strony się zgadzają. Przeważnie będzie to przybierać postać określenia stosunku prawnego, z którego roszczenia będą rozstrzygane polubownie. Zapis na sąd polubowny zarówno w formie odrębnej umowy, jak również w formie dodatkowego postanowienia przy umowie właściwej powinien przede wszystkim cechować się dokładnym określeniem spraw, w których przewidywane jest sądownictwo polubowne.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Kodeks postępowania cywilnego przewiduje, że w zapisie na sąd polubowny powinno się znaleźć:

1. dokładne oznaczenie przedmiotu sporu lub wskazanie stosunku prawnego, z którego spór wynikł lub może wyniknąć,
2. w sprawach z zakresu prawa pracy - poddanie pod rozstrzygnięcie sądu polubownego sporu, który już istnieje między stronami w chwili sporządzenia zapisu (nie można poddać pod rozstrzygnięcie sądu polubownego sporów, które mogą wyniknąć w przyszłości - zapis taki będzie bezskuteczny),
3. jeśli zapis na sąd polubowny jest osobną umową, powinien zawierać takie podstawowe elementy jak: określenie stron, data i miejsce zawarcia umowy, podpisy stron.

Jako że działanie sądownictwa polubownego oparte jest na woli stron, mogą one więc w zapisie zawrzeć ponadto:

1. dokładne wskazanie sądu polubownego, przed którym będzie rozstrzygany spór - dotyczy to stałych sądów polubownych, powoływanych przez organizacje gospodarcze (np. izby gospodarcze), organizacje społeczne czy spółki prawa handlowego. W takim przypadku regulamin wybranego sądu będzie obowiązywał strony (określony w nim jest tryb postępowania przed tym sądem). Jeśli strony nie określą konkretnego sądu, mogą to uzgodnić po zaistnieniu sporu lub sąd polubowny zostanie powołany do ich konkretnej sprawy, po której rozstrzygnięciu sąd taki przestanie istnieć.
2. określenie miejsca prowadzenia postępowania przed sądem polubownym,
3. kwestie związane z powołaniem składu sądu polubownego (wskazanie liczy arbitrów, sposobu ich powołania, tryb wyłączenia arbitra),
4. kwestie dotyczące postępowania przed sądem polubownym (zasady postępowania, data wszczęcia postępowania, język, terminy wniesienia pozwu, odpowiedzi na pozew itp., dopuszczalność dowodu z opinii biegłego),
5. kwestie dotyczące wyrokowania i zakończenia postępowania (np. upoważnienie do orzekania według ogólnych zasad prawa lub zasad słuszności.

Skutki prawne zapisu na sąd polubowny

Poprzez zawarcie umowy o zapis na sąd polubowny, sąd polubowny jest uprawniony do rozstrzygania sporu, którego dotyczy zapis. W takim przypadku dochodzi do wyłączenia właściwości sądu powszechnego. Sąd polubowny nie może rozpoznawać spraw, co do których strony nie wyraziły takiej woli w zapisie na sąd polubowny.

Skład sądu polubownego

W skład sądu polubownego wchodzą arbitraże. Ustawodawca polski przyznaje stronom prawo do decydowania o liczbie arbitrów. Mogą to zrobić zarówno w zapisie na sąd polubowny jak i w dodatkowo zawartej późniejszej umowie. Jeżeli strony nie zdecydowały o liczbie wtedy spór rozpoznaje skład trzech arbitrów. Arbitrzy muszą spełnić wymogi określone w art. 1170. § 1 Kodeksu postępowania cywilnego. Nie ma znaczenia obywatelstwo arbitra. Sędziowie państwowi nie mogą pełnić tej funkcji, jedynym odstępstwem od tej zasady jest możliwość powołania do roli arbitra sędziów państwowych, którzy pozostają w stanie spoczynku.

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

Kto może być arbitrem

Co do zasady arbitrem może być każda osoba fizyczna bez względu na obywatelstwo, mająca pełną zdolność do czynności prawnych. Arbitrem w sądzie polubownym może być również cudzoziemiec, w odróżnieniu od sędziego sądu powszechnego którym może być wyłącznie polski obywatel.

Sposób powołania arbitrów może być przez strony uzgodniony w umowie. Jeżeli takiego uzgodnienia zabraknie, wtedy tryb wyłonienia arbitrów będzie zgodny z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. W takim przypadku jeżeli sprawa ma być rozpatrywana przez nieparzystą liczbę arbitrów, każda ze stron powołuje równą liczbę arbitrów, którzy następnie powołują arbitra przewodniczącego. Na powołanie arbitra, jak również arbitra przewodniczącego przewidziano okres jednego miesiąca. Po jego bezskutecznym upływie wyboru dokona sąd na wniosek którejkolwiek ze stron. W przypadku, gdy sprawa ma być rozpatrywana przez jednego arbitra, jego wyboru dokonują wspólnie obydwie strony. Tutaj także przewidziano termin miesięczny, po upływie którego wyboru dokonuje sąd powszechny.

Zasady postępowania przed sądem polubownym

Postępowaniem arbitrażowym rządzi przede wszystkim zasada autonomii woli stron. Do stron należy wskazanie miejsca postępowania arbitrażowego. Jeśli strony go nie wskażą, miejsce postępowania ustala sąd polubowny. Wskazanie miejsca postępowania arbitrażowego ma charakter czysto formalny i jest istotne dla ustalenia właściwego prawa krajowego znajdującego zastosowanie do postępowania arbitrażowego oraz sądu powszechnego właściwego do sprawowania nadzoru nad postępowaniem arbitrażowym. Czym innym jest miejsce posiedzeń, rozpraw i spotkań odbywanych w ramach postępowania arbitrażowego. Te sąd polubowny ustala dowolnie, chyba że co innego postanowiły strony.

Sąd polubowny decyduje o języku lub językach postępowania w braku ich uzgodnienia przez strony. Uzgodnienie stron lub decyzja sądu polubownego, jeżeli nie postanowiono w nich inaczej, mają zastosowanie do wszystkich oświadczeń pisemnych stron, rozprawy oraz orzeczeń i zawiadomień sądu polubownego. Sąd polubowny może zarządzić, aby do każdego dokumentu było dołączone jego tłumaczenie na język lub języki uzgodnione przez strony lub określone przez ten sąd.

Postępowanie przed sądem polubownym rozpoczyna się w dniu, w którym pozwanemu doręczono pismo zawierające żądanie rozpoznania sprawy w postępowaniu przed sądem polubownym (wezwanie na arbitraż). Wezwanie na arbitraż powinno dokładnie określić strony i przedmiot sporu oraz wskazywać zapis na sąd polubowny, na podstawie którego postępowanie ma być prowadzone, a także zawierać wyznaczenie arbitra, jeżeli należy to do strony, która dokonuje wezwania na arbitraż. W przypadku, gdy strony poddały spór stałemu sądowi polubownemu, postępowanie rozpoczyna się w momencie określonym w jego regulaminie arbitrażowym. Z reguły jest to moment doręczenia instytucji wezwania na arbitraż wraz z odpowiednią liczbą odpisów.

Co do zasady sąd polubowny decyduje o tym, czy przeprowadzić rozprawę w celu przedstawienia przez strony twierdzeń lub dowodów na ich poparcie, czy też postępowanie będzie prowadzone na podstawie dokumentów i innych pism, bez wyznaczania rozprawy. Jeżeli strony nie uzgodniły, że postępowanie będzie prowadzone bez wyznaczania rozprawy, sąd polubowny jest

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24

obowiązany rozpoznać sprawę na rozprawie, gdy jedna ze stron tego zażąda. Strony powinny być odpowiednio wcześnie zawiadomione o rozprawie oraz posiedzeniach sądu polubownego odbywanych w celu przeprowadzenia dowodów.

Strony mają pełną swobodę kształtowania reguł postępowania arbitrażowego pod warunkiem zachowania zasady równego traktowania stron oraz reguł dotyczących formy i treści wyroku. W zakresie, w jakim postępowanie nie zostało uregulowane umową stron lub właściwymi przepisami prawa, arbitrzy prowadzą je tak, jak uznają za właściwe.

Dowody przed sądem polubownym

Sąd polubowny nie jest związany przez żadne przepisy dotyczące rodzajów dowodów czy procedur ich przeprowadzenia. Może on dopuścić każdy dowód, który uzna za konieczny. Sąd polubowny może też zwrócić się do sądu powszechnego o pomoc przy przeprowadzeniu dowodów lub dokonaniu innych czynności, które nie mogą zostać przeprowadzone przez sąd polubowny.

Zabezpieczenie roszczenia

Zabezpieczenia roszczenia można żądać w każdej sprawie podlegającej rozpoznaniu przez sąd powszechny lub polubowny. Nic zatem nie stoi na przeszkodzie temu, by sąd powszechny wydał zarządzenie tymczasowe w sprawie poddanej pod arbitraż. Strony powinny w takiej sytuacji zwrócić się do sądu powszechnego, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy w braku zapisu na sąd polubowny.

Sąd polubowny na wniosek strony, która uprawdopodobniła dochodzone roszczenie, może postanowić o zastosowaniu takiego sposobu zabezpieczenia, który uzna za właściwy ze względu na przedmiot sporu. Wydając takie postanowienie, sąd polubowny może uzależnić jego wykonanie od złożenia stosownego zabezpieczenia. Postanowienie sądu polubownego o zastosowaniu tymczasowego środka zabezpieczającego podlega wykonaniu po nadaniu mu przez właściwy sąd powszechny klauzuli wykonalności.

Autor: Rafał Kuźma - Radca Prawny

Fundacja „OIC Poland"
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
NIP: 712-01-69-716
tel.: (81) 710-46-30 / fax: (81) 746-13-24